

Ljósmyndir Björns Rúrikssonar

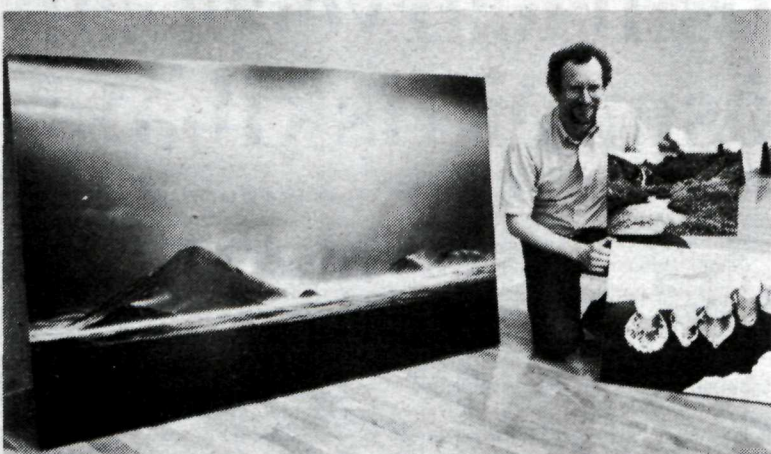
Nafn Björns Rúrikssonar hefur orðið allþekkt á tiltölulega skömmum tíma, — ekki eingöngu hér heima heldur einnig á austurströnd Bandaríkjanna, þar sem hann hefur haldið tvær sýningar á ljósmyndum sínum, — nánar tiltekið í Nikon House, Rockefeller Center, New York og Newark Museum, New Jersey.

Björn Rúriksson hefur víða komið við, verið blaðamaður, greinahöfundur, unnið við Morgunblaðið og Ríkisútvarpið, fararstjóri erlendrar ferðamanna, er viðskiptafræðingur að mennt, svo og einkaflugmaður. Hefur haldið fjölda fyrirlestra í Bandaríkjunum um íslenska náttúru og málefni. Öll þessi störf, samfara menntuninni, virðast hafa þroskað Björn og aukið með honum athyglisgáfu, má hér sérstaklega koma fram, að hann tekur megnið af myndum sínum úr flugvél, en það hefur raunar þegar verið vel kynnt í Lesbók blaðsins. Björn er sem sagt og í bókstaflegum skilningi stöðugt með myndavélina á lofti, þótt stundum haldi hann sig við jörðina og skorðar þá jafnvel myndavélina við fjörusteina til stöðugleikaauka, sbr. myndina „Vetrarmorgun“ (13).

Um leið og gesturinn kemur inn á sýningu Björns í vestursal Kjarvalsstaða, verður honum ljóst, að hér er á ferð mjög vandvirknislegur ljósmyndari, er fer sínar eigin leiðir. Það, sem skilur Björn frá öðrum ljósmyndurum, er, að hann notar ekki filtera af neinu tagi utan í einstaka mynd, svo sem „Brokey“ (8) og þá „polarizing filter“. Þá styðst Björn ekki við þrífót nema við tóku á tveim myndum „Eyrarrós í Berufirði“ (54), sem undirrituðum

þótti ein þokkafyllsta myndin á sýningunni, þar sem fram kemur jarðræn fylling, grómögn, feegur lognsins og hin unaðslega kyrrð og blíða Austurlandsins. Hin myndin er „Melgras“ (56), rík af yndisþokka og litrænni fegurð. Þá notar Björn yfirleitt myndirnar svo sem þær koma úr vélinni, sker þær helst ekki og þannig eru einungis þrjár myndanna á sýningunni skornar, „Mosaþemba“ (7), sem er mjög hrifmikil mynd, en hér er manningum með ljósmyndavélina, sem staðsettur er inni í myndinni, gjörsamlega ofaukið að mínu mati, svo að meira hefði mátt skera. Hinar tvær eru „Óseyrar“ (18) og „Haustmorgunn“ (30). Um síðasttöldu myndina mætti segja, að hér er ljósmyndavélin á mörkum málverksins og er myndin undarlega lík sumum haustmálverkum Kjarvals. „Hér „brillera“ haustlitirnir sem sagt á Kjarvalska vísu. Undarlegt fannst mér svo, er ég las svipaða tilvitnun í amerískum listdómi, en þó um aðra mynd en í svipuðu samhengi. Er hér um að ræða myndina „Miðnætursól“ (28), en þar segir listrýnirinn, að hún minni merkilega mikið á myndina „Twilight in the Wilderness“ eftir ameríska nítjándu aldar málarrann Frederic Church. Hér skal sérstaklega tekið fram, að átt er við „að myndirnar minni á málverk“. Ljósmyndin getur nefnilega ekki komið í stað málverksins að öllu leyti, enda er hún sérstök listgrein.

Það er auðséd á myndunum á sýningunni, að Björn Rúriksson hefur mikinn áhuga á jarðfræði og um leið næma tilfinningu fyrir hrifmiklum formunum og stemningum í ríki náttúrunnar, — hér

Björn Rúriksson á sýningu sinni að Kjarvalsstöðum.

nýtur hann þess, að landið er gjöfult á myndræn tilbrigði, raunar óþrjúandi náma. Fjölbreytileiki íslenskrar náttúru er með ólíkindum og er það vel að það skuli virkjað frá sem flestum hlíðum; að draga fram fegurð þess.

Líkt og er með flesta, er heillast af fluginu, hefur Björn líkast til fengið áhuga á stjörnufræði og hinum hrifandi lögmálum alheimsins. Það sýnir t.d. mynd hans af Valhúsaskóla á Seltjarnarnesi, sem er tekin 13.3. 1979, en þá var deildarmyrkur á tungli. Helst lítur þetta út sem dularfull höll einhvers staðar í geimnum eða handan rúms og tíma.

Það, sem vakti sérstaka athygli mína við fyrstu skoðun, var hve vel var gengið frá myndunum og taldi ég það ameríska fagvinnu í fyrsta gæðaflokki. En fram kom, að Björn setti myndirnar upp sjálfur og smíðaði blindamma úr furu, á hlíðum er formica-plast og fer mjög vel.

Það má geta þess, að allar mynd-

irnar eru 33 mm, en fyrst stækkaðar á „internegatív“ 8x10, ca. 20x30 cm.

Framleiðandi ljósmyndanna, Stewart Color Labs, ábyrgist litgæði þeirra í a.m.k. 25 ár, ef þær eru ekki hafðar í beinu sólarljósi eða sterku útfjólubláu ljósi. Menn taki sérstaklega eftir því síðasttalda, því að hvorki sól né útfjólublátt ljós gerir myndum gott, af hvaða tagi sem er, en þó einkum ef myndirnar eru unnar á pappir.

Sýninguna hefði mátt hengja betur upp, þannig að áhrifin yrðu kröftugri, óþarflega mikið ber á skellum og slettum á strigaklæddum veggjunum, sem hægt er að forðast með tilfallandi plötum í húsinu. Lýsingin í húsinu er og naumast við hæfi ljósmyndasýningar sem þessarar.

Óhætt er að mæla með innliti á þessa ágætu sýningu, því að Björn Rúriksson hefur með henni ótvírætt skipað sér í fremstu röð íslenskra ljósmyndara.

Svo þakka ég fyrir mig með virktum.

Sýningar á verkum fatlaðra

Undanfarið hafa verið settar upp tvær smásýningar á listrænni vinnu fatlaðra hér í borg. Í fyrri skiptið var það í húsakynnum Álftamýrarskóla og um þessar mundir er ein slík í vesturgangi Kjarvalsstaða.

Það var með mikilli tilhlökkun sem ég gerði mér ferð á sýninguna í Álftamýrarskóla, enda hafði sýningin verið hressilega auglýst og skrautlegu veggspjaldi dreift víða. Ég vil strax koma því að hve vonbrigði mín urðu mikil, því sannast sagna, var hér um tilkomulitla og illa skipulagða sýningu að ræða. Um þverbak keyrir með sýninguna að Kjarvalsstöðum, sem er einn alsherjar ruglingur sem alls ekki á heima á þessum stað í gefnu formi.

Ég tel rétt, að koma hér fram með harða gagnrýni á fyrirtækin, þótt sú umfjöllun kunni að koma illa við ýmsa og jafnvel þykja ómannúðleg en það skal hiklaust gert því að mikið er í húfi. Svo ég mýki broddinn þá mátti auðvitað sjá ágæta og á köflum mjög athyglisverða hluti innan um en það afsakar ekki mistök.

Mér er nefnilega fullkomlega ljóst, að hér hefur verið glutrað niður stórkostlegu tækifæri til að auglýsa á veglegan hátt hvers slíkir eru megnugir og hefði gjarnan mátt leggja alla Kjarvalsstaði undir þá framkvæmd. Úr því að á báðum þessum sýningum

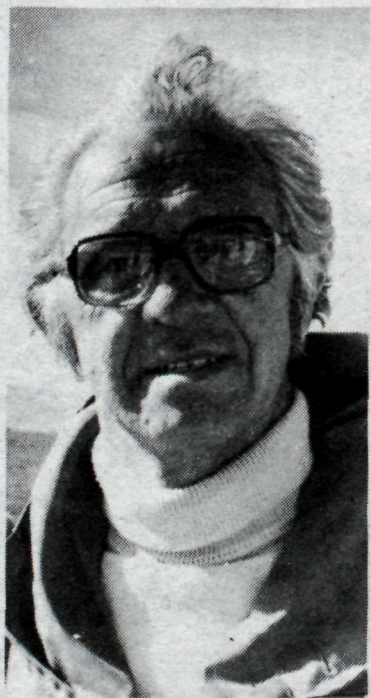
Með Útivist um landið

ÚTIVIST VII.
Ársrit Útivistar.
104 bls. Reykjavík 1981.

Útivist er eitthvert glæsilegasta og besta landfræði- og ferðarit sem gefið er út hérlendis, litmyndir margar, myndefni hugvitlega valið í samræmi við texta og nosturslega prentað. Ritstjórnir, þeir Einar Þ. Guðjohnsen og Jón I. Bjarnason, tóku strax þá stefnu að hafa ritið nokkuð fjölbreytt; birta t.d. ekki einungis ferða- og landlýsingar heldur og ýmiss konar annan fróðleik sem ferðamönnum má að gagni koma. Hefur það að mínum dómi gefist vel.

Í þessu hefti er þó landlýsingin yfirgnæfandi. Hefst ritið t.d. á þætti eftir Helga Þórarinnson: *Æðey*. Helstu örnefni og leiðarlýsing. Helgi lést á síðastliðnu sumri en hafði þá lokið ritun þáttarins. Fylgja þættinum bæði myndir og uppráttur. Þátturinn er ritaður af miklum kunnugleika á staðháttum og náttúrfari eyjarinnar. Eru, svo dæmi sé tekið, taldir upp allir fuglar sem verpa í *Æðey*. En á síðustu árum hafa orpið þar hvorki fleiri né færri en tuttugu og fjórar fuglategundir.

Nanna Kaaber segir frá *Ferð í Hoffeldsdal*. Fjórlega skrifuð frásögn og greinargóð. Þá er *Leiðar-*

Einar Þ. Guðjohnsen

lýsing um *Arnarfjörð* eftir Andrés Davíðsson. Andrés er maður ritfær í besta lagi og þaulkunnugur vestra, enda þaðan upprunninn. *Arnarfjörður* er sem kunnugt er annar mesti fjörður þeirra sem

Bókmenntir

eftir ERLEND JÓNSSON

einu nafni kallast Vestfirðir, næstur á eftir Ísafjarðardjúpi. Andrés miðar leiðarlýsingu sína við ferðamann sem vitjar um-ræddra slóða lítt eða ekki kunnugur, lýsir helstu kennileitum og fer líka hæfilega ofan í jarðfræðina en lætur smáatriði liggja milli hluta. Í *Arnarfirdi* eru Lokinhamrar þar sem Guðmundur G. Hagalín var í heiminn borinn. Andrés segir að í frásögnum hans kenni »Arnfirðingar hinn sannferduga ilm liðinna daga, og hinar ljóslifandi myndir af fólki og landi í ritum hans finnst þeim jafn sannar og þær væru sagðar með mestri kunnáttu og íþrótt frá þeirra eigin brjósti.«

Meðal annars efnis nefni ég sérstaklega þáttinn *Örlygsstaðir* eftir Sverri Pálsson. Þótt Örlygsstaðabardagi væri ekki mannskaðasta orrusta á Sturlungaöld varð hann söguriturum öðrum atburðum minnisstæðari. Lýsing Sturlu Þórðarsonar á bardaganum í Sturlungu er bæði nákvæm og áhrifamikil. Og ekki þurfti Sturla að spyrja aðra því hann var þar sjálfur.

Nafnið Örlygsstaðir er ábúð-armikið og gæti þess vegna verið heiti á meiri háttar prestssetri. En raunar er í vafa dregið að þar hafi nokkru sinni staðið býli. Örlygsstaðabardagi hefði verið tilvalið herskólalæmi ef þess konar skólaflokkur hefði verið til hér á þrettánda öld. Sverrir Pálsson leiðir að því gild rök að Sturla og Sighvatnr hafi ekki valið Örlygsstaði sjálfviljuglega til varnar, þeir hafi ætlað að leita annars vígis þar nærri en ekki náð þangað áður en óvinina bar að.

»Ekki er að efa,« segir Sverrir, »að framvinda mála hefði orðið allt önnur, ef Sturlungar hefðu sýnt meiri fyrirhyggju, en hún reyndist furðulega lítil og undirbúningur átakanna frá þeirra hendi ráðleysisfálm hugsjúkramanna.«

Ennfremur segir Sverrir að afdrifarikasta vanræksla Sturlunga hafi verið sú »að hafa ekki valið sér vígstöðu. Sturlungar höfðu Skagafjörð á valdi sínu og gátu valið um hin ágætustu vígi, m.a. í Blönduhlíð, þar sem Gissuri og Kolbeini unga hefði orðið örðug atsóknin þrátt fyrir allmikinn liðsmun.«

Nokkrar svarthvítar myndir fylgja þættinum, teknar af höfundu, og verða harla daufar í samanburði við hinar mörgu litmyndir í ritinu. Sést glöggst á svarthvítu myndunum hvað vantar þegar litinn vantar: grjót og gróður renna út í eitt, litaskilin eru fjarri og þar með þær útlínurnar náttúrunnar sem marka öðru fremur svipmót landslagsins.

Þá rita þeir í þetta hefti, Björn Jónsson og Hallgrímur Jónsson, en þeir hafa báðir átt efni í *Útivist* áður.

Einnig eru þarna fregnir af skálabyggingu félagsins eftir ritstjórnann, Jón I. Bjarnason. Fylgja nokkrar myndir í léttum dúr. Það var ekki ófyrirsýnjanlegt að félagið ákvað að reisa sinn fyrsta skála í Þórsmörk, þangað liggja leiðir flestra sem á annað borð kjósa að eiga stund í skauti ósnortinnar og tilkomumikillar öræfanáttúru.

Gísl í turni

Alistair MacLean. John Denis: SVIK AÐ LEIÐARLOKUM. Anna Valdimarsdóttir þýddi. Iðunn 1981.

Yfirleitt koma ekki sögur Alistair MacLeans út í íslensku þýðingu fyrr en nokkrum árum eftir að þær hafa farið sigurför um heiminn eins og það er kallað, verið þýddar á flest mál og kvikmyndaðar. Svik að leiðarlök-

Bókmenntir

eftir JÓHANN HJÁL MARSSON

um er undantekning að þessu leyti. Sagan er ekki nema ársögumul, en engu að síður hafa kvikmyndamenn verið fljótari á sér en Iðunn. »Kvikmynd eftir sögunni, með stjórnufans, fer nú um allan heim eins og bókin,« stendur á bókarkápu.

Það mætti stundum halda að Alistair MacLean semji sögur sínar með kvikmyndunum þeirra í huga. Að minnsta kosti er varla unnt að hugsa sér heppilegra efni í kvikmynd en Svik að leiðarlökum. Metaðsókn er eiginlega fyrirfram tryggð.

Kaldrifjaddir glæpamaður hefur náð Eiffelturminum í París á sitt vald og heldur þar í gíslingu móður Bandaríkjaforseta sem er að vasast í góðgerðastarfsemi. Hann er óvinnandi í turninum, enda hefur hann orðið sér úti um vopn sem skelfa má með alla heimsbyggðina.

Aftur á móti eru hinir sérhæfðu fantar sem hann hefur ráðið í sína

Kvennadeild Borgfirðinga-félagsins með kaffisölu

Á SUNNUGAGINN 17. maí nk. verður Kvennadeild Borgfirðingafélagsins með sína árlegu kaffisölu og skynihappdrætti í Domus Medica.

Kvennadeildin hefir starfað í 17

ár og reynt eftir beztu getu að vinna að líknar- og menningar-málum. Í deildinni eru konur ættaðar úr Mýra- og Borgarfjarðarsýslum eða giftar Borgfirðingum.